

“STEAM” YONDASHUVI ASOSIDA JADID ADIBLARI IJODINI O‘QITISHNING METODIK XUSUSIYATLARI

¹Rustamova Lobar Ramazonovna

¹Navoiy olimpiya va paralimpiya sport turlariga tayyorlash markazining
ona tili va adabiyot fani o‘qituvchisi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18354689>

Annotatsiya. Mazkur maqolada umumta’lim maktablarida jadid adiblari ijodini STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) yondashuvi asosida o‘qitishning metodik xususiyatlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda fanlararo integratsiya, loyiha va muammoga asoslangan ta’lim hamda amaliy hamkorlik faoliyati orqali o‘quvchilarning ijodiy fikrlash kompetensiyalarini rivojlantirish imkoniyatlari ochib beriladi. Tajriba-sinov natijalari STEAM yondashuvining jadid adabiyotini o‘qitishda samarali metodik vosita ekanini tasdiqlaydi.

Kalit so‘zlar: jadid adiblari, STEAM yondashuvi, innovatsion ta’lim, adabiyot o‘qitish metodikasi, ijodiy fikrlash.

МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПРЕПОДАВАНИЯ ТВОРЧЕСТВА ДЖАДИДСКИХ ПИСАТЕЛЕЙ НА ОСНОВЕ STEAM-ПОДХОДА

Аннотация. В статье рассматриваются методические особенности преподавания творчества джадидских писателей на основе STEAM-подхода в общеобразовательных школах. Анализируются возможности междисциплинарной интеграции, проектно- и проблемно-ориентированного обучения, практической и коллективной деятельности в развитии творческого мышления учащихся. Результаты экспериментально-опытной работы подтверждают эффективность STEAM-подхода в формировании креативных, национально-культурных и коммуникативных компетенций учащихся.

Ключевые слова: джадидская литература, STEAM-подход, инновационное обучение, методика преподавания литературы, креативное мышление.

METHODOLOGICAL FEATURES OF TEACHING THE CREATIVITY OF JADID WRITERS BASED ON THE STEAM APPROACH

Annotation. This article examines the methodological features of teaching the creativity of Jadid writers based on the STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, Mathematics) approach in secondary education. The study analyzes interdisciplinary integration, project- and problem-based learning, and hands-on collaborative activities as effective means of developing students’ creative thinking. The results of the experimental study confirm the effectiveness of the STEAM approach in enhancing students’ creative, national-cultural, and communicative competencies.

Keywords: Jadid literature, STEAM approach, innovative education, literature teaching methodology, creative thinking.

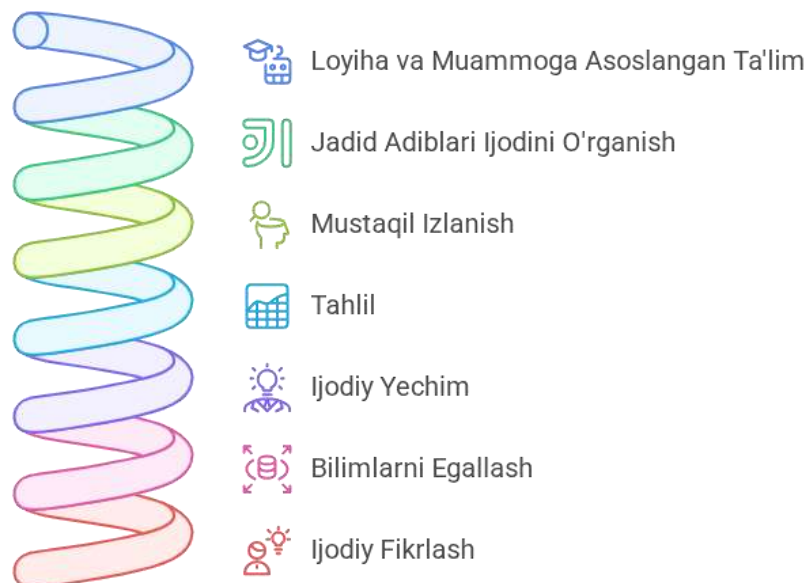
Zamonaviy ta’lim tizimida o‘quvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish, ularni fanlararo bilimlarni integratsiyalash asosida muammolarni hal qilishga yo‘naltirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. Bu jarayonda milliy adabiy meros, xususan, jadid adiblari ijodini o‘rganish alohida ahamiyat kasb etadi.

Jadid adabiyoti vakillari asarlarida ilgari surilgan ma'rifatparvarlik, taraqqiyot va milliy uyg'onish g'oyalari bugungi ta'lim mazmuni bilan uzviy bog'liq bo'lib, ularni zamonaviy innovatsion yondashuvlar asosida o'qitish ta'lim samaradorligini oshiradi.

Amaldagi adabiyot ta'limida jadid adiblari ijodini o'rgatishda ko'proq an'anaviy tushuntirish va reproduktiv metodlarga tayanilmoqda. Bu esa o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijodiy faolligi va muammoli vaziyatlarda bilimlardan foydalanish ko'nikmalarini etarli darajada rivojlantirmaydi. Shu bois jadid adabiyotini o'qitishda STEAM yondashuvini joriy etish pedagogik zarurat sifatida namoyon bo'lmoqda.

STEAM yondashuvi fanlararo integratsiya asosida tashkil etilib, ilmiy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg'unlashtirishga xizmat qiladi. Ushbu yondashuvda san'at komponentining kiritilishi o'quvchilarning badiiy-estetik tafakkurini rivojlantiradi va ijodiy yondashuvni kuchaytiradi. Jadid adiblari ijodini STEAM asosida o'qitish jarayonida adabiyot darslari tarix, texnologiya, san'at va ijtimoiy fanlar bilan integratsiyalashadi. Masalan, jadidchilik harakati tarixiy jarayonlar bilan qiyoslanadi, adiblarning ma'rifatparvarlik g'oyalari zamonaviy texnologik taraqqiyot bilan bog'lanadi, asarlar asosida ijodiy va amaliy loyihalar ishlab chiqiladi.

STEAM yondashuvida loyiha va muammoga asoslangan ta'lim etakchi metodlardan biri hisoblanadi. Jadid adiblari ijodini o'rganishda o'quvchilarga real hayotiy muammolar bilan bog'liq loyihalar berilishi ularning mustaqil izlanish, tahlil va ijodiy echim topish ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bunday faoliyat jarayonida o'quvchilar bilimlarni tayyor holatda emas, balki izlanish va tajriba orqali egallaydi. Bu esa ijodiy fikrlashning shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

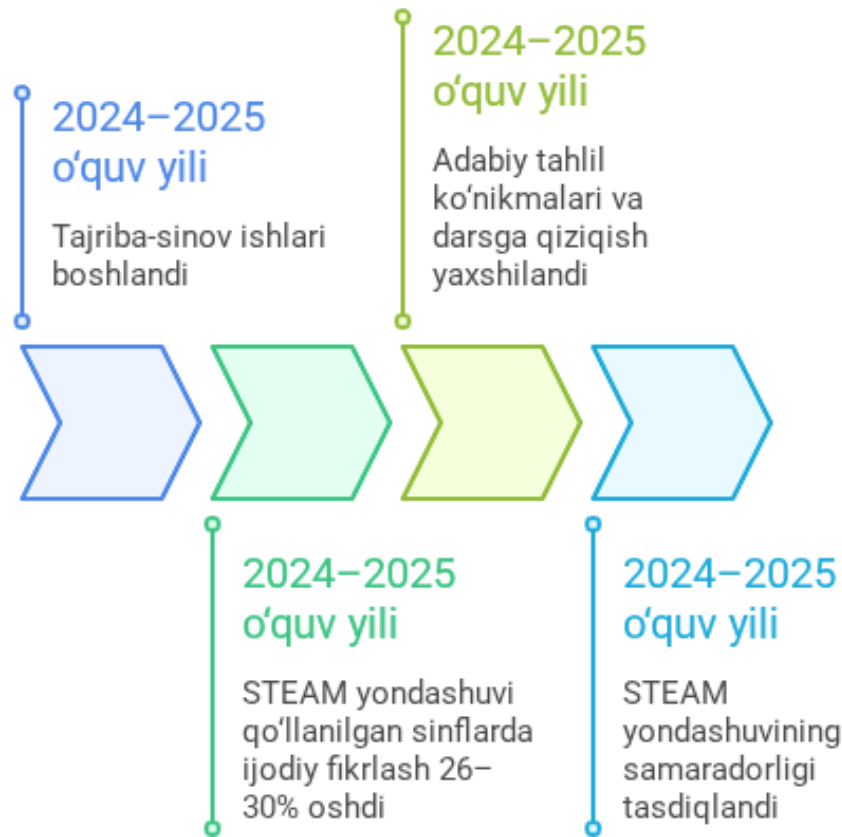
1-rasm. STEAM Loyiha-muammoga asoslangan ta'lim jarayoni.

STEAM yondashuvining muhim metodik xususiyatlaridan yana biri amaliy va hamkorlikka asoslangan faoliyatdir. Jadid adiblari asarlarini sahnalashtirish, multimedia taqdimotlar yaratish, raqamli loyihalar tayyorlash kabi faoliyat turlari o'quvchilarning jamoada ishlash, muloqot va mas'uliyat kompetensiyalarini rivojlantiradi. Texnologiya va san'at uyg'unligi orqali o'quvchilar original va ijodiy mahsulotlar yaratishga intiladi.

Tadqiqot jarayonida STEAM yondashuvi asosida jadid adiblari ijodini oʻqitishga moʻljallangan metodik model ishlab chiqildi. Ushbu model adabiyot taʼlimida fanlararo integratsiya, loyiha va muammoga asoslangan taʼlim hamda amaliy faoliyatni uygʻunlashtirish orqali oʻquvchilarda ijodiy va milliy-madaniy kompetensiyalarni rivojlantirishga yoʻnaltirilganligi bilan ajralib turadi. Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundan iboratki, jadid adiblari ijodini oʻqitishda STEAM yondashuvining didaktik imkoniyatlari tizimli ravishda asoslab berildi hamda uning oʻquvchilarning ijodiy fikrlashiga taʼsiri ilmiy jihatdan yoritildi.

Mazkur tadqiqotning amaliy ahamiyati shundan iboratki, unda taklif etilgan metodik tavsiyalar umumtaʼlim maktablarida adabiyot darslarini innovatsion asosda tashkil etishda, jadid adiblari ijodini oʻqitish boʻyicha metodik qoʻllanmalar yaratishda hamda oʻqituvchilar malakasini oshirish jarayonida foydalanish imkonini beradi.

Tajriba-sinov ishlari 2024–2025 oʻquv yili davomida umumtaʼlim maktablarining 8–9-sinflarida olib borildi. Tajriba guruhida jadid adiblari ijodi STEAM yondashuvi asosida, nazorat guruhida esa anʼanaviy metodlar asosida oʻqitildi. Tajriba natijalari shuni koʻrsatdiki, STEAM yondashuvi qoʻllanilgan sinflarda oʻquvchilarning ijodiy fikrlash darajasi 26–30 foizga oshdi, adabiy tahlil koʻnikmalari va darsga qiziqish darajasi sezilarli yaxshilandi. Bu koʻrsatkichlar STEAM yondashuvining jadid adabiyotini oʻqitishda samarali metodik vosita ekanini tasdiqlaydi.

1-rasm. STEAM Loyiha-muammoga asoslangan taʼlim jarayoni.

Xulosa qilib aytganda, STEAM yondashuvi asosida jadid adiblari ijodini oʻqitish oʻquvchilarning ijodiy tafakkurini rivojlantirish, bilimlarni amaliyot bilan uygʻunlashtirish va milliy adabiy merosni zamonaviy taʼlim talablari asosida oʻrganishda samarali metodik echim hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdulla Qodiriy. Tanlangan asarlar. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi nashriyot, 2018. – 520 b.
2. Cho‘lpon. Adabiyot nadur? – Toshkent: Akademnashr, 2019. – 112 b.
3. Fitrat A. Milliy uyg‘onish va adabiyot masalalari. – Toshkent: Fan, 2017. – 240 b.
4. Karimov N. Jadid adabiyoti tarixi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2016. – 368 b.
5. Qosimov B. Jadidchilik harakati va adabiy jarayon. – Toshkent: Sharq, 2015. – 280 b.
6. Yo‘ldoshev J. Adabiyot o‘qitish metodikasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2020. – 304 b.
7. Xudoyberganova M. Innovatsion ta‘lim texnologiyalari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021. – 256 b.
8. To‘raqulov X. Kompetensiyaviy yondashuv asosida adabiyot o‘qitish. – Toshkent: Akademnashr, 2022. – 190 b.
9. Yakman G. STEAM Education: An Overview of Creating a Model of Integrative Education // Journal of Art Education. – 2016. – Vol. 17, No. 2. – P. 23–31.
10. Zakaria M., Osman K. The Effectiveness of STEAM-Based Learning in Enhancing Creative Thinking Skills // Education and Information Technologies. – 2024. – Vol. 29, No. 3. – P. 345–360.
11. Шимкова О., Иванова Н. Интеграция искусства и технологий в STEAM-образовании // Педагогика и психология образования. – 2025. – № 1. – С. 67–75.
12. OECD. Innovative Learning Environments. – Paris: OECD Publishing, 2017. – 220 p.
13. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. Umumta‘lim fanlari bo‘yicha davlat ta‘lim standartlari. – Toshkent, 2021. – 180 b.
14. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta‘limi vazirligi. Adabiyot fanidan o‘quv dasturi. – Toshkent, 2022. – 96 b.